

SUVERANITATEA: ÎNTRE FICȚIUNE ȘI REALITATE

Gheorghe COSTACHI,
 doctor habilitat în drept, profesor universitar
 Galina POGONET,
 doctor în drept, conferențiar universitar

RÉSUMÉ

Article comprend une étude du concept et phénomène de la souveraineté, afin d'élucider l'essence et les particularités de formes de manifestation en fonction de son titulaire. Une attention particulière est accordée à l'évolution de la théorie de souveraineté et au problème de la limitation de la souveraineté.

Mots-clés: la souveraineté, la souveraineté populaire, de la souveraineté nationale, la souveraineté de l'Etat, la souveraineté limité

REZUMAT

Articolul cuprinde un studiu asupra conceptului și fenomenului de suveranitate, în vederea elucidării esenței acesteia și a particularităților formelor de manifestare în funcție de titularul ei. O atenție deosebită se acordă studiului evoluției teoriei suveranității și problemei limitării acesteia, care în literatura de specialitate sînt prea puțin studiate.

Cuvinte-cheie: suveranitate, suveranitatea poporului, suveranitatea națională, suveranitatea de stat, limitarea suveranității.

Introducere. Problema suveranității a preocupat constant oamenii de știință chiar de la originile acestui fenomen. În timp, înțelegerea suveranității a fost diferită, în funcție de perioada istorică și de particularitățile statelor. Prin urmare, ea a rămas actuală și în prezent, mai ales sub influența procesului de democratizare a societății, întrucît acesta impune anumite limite puterii suverane, fapt ce nu exclude o eventuală reconceptualizare a suveranității.

Scopul studiului rezidă în dezvoltarea esenței suveranității ca concept și fenomen, a formelor de manifestare a acesteia în funcție de titular, în vederea elucidării elementelor fictive din conținutul său și precizării posibilității limitării acesteia.

Discuții și rezultate obținute. Noțiunea de *suveranitate* derivă de la cuvintele latine *superanus* = peste toți; *suprematis* = peste toate [18, p. 44]; *supraneitas*, *supra* = mai sus [22, p. 185]; *superanaitas* = situația uni om care, din punctul de vedere al ierarhiei, nu are pe nimeni deasupra sa, nu se subordonează nimănui [1, p. 13].

În general, termenul *suveranitate* este unul plurisemantic. Un prim sens desemnează caracterul suprem al unei puteri pe deplin in-

dependente, adică o trăsătură a puterii de stat; un al doilea sens se referă la ansamblul competențelor caracteristice statului, fiind sinonim cu însuși conceptul de putere de stat, iar un al treilea sens caracterizează poziția pe care o ocupă în ansamblul organelor statului titularul puterii statale și identifică suveranitatea cu competența organului respectiv [15, p. 54].

Sub aspect semantic, termenul *suveranitate* a exprimat la origine și pentru o lungă perioadă ideea existenței unei autorități ultime și absolute în comunitatea politică [13, p. 1]. În timp, noțiunea a evoluat în funcție de scopurile societății, de interesele și valorile ce trebuiau protejate, conținutul ei deosebindu-se de la o orînduire socială la alta și de la un stat la altul.

Este de remarcat că pe parcursul istoriei au fost lansate numeroase și diferite concepții asupra suveranității, care au mers de la afirmarea și justificarea ei ca realitate și principiu pînă la negarea ei, pentru că ar fi ceva învechit, demodat și – mai mult chiar – pînă la considerarea suveranității ca o sursă de conflicte [6, p. 4].

În viziunea cercetătorului F. H. Hinsley, originea și istoria conceptului de *suveranitate* sînt strîns legate de natura, originea și istoria

statului [13, p. 2]. Suveranitatea, ca atribut al statului, a luat naștere odată cu apariția acestuia, dar ideile și concepțiile despre ea apar mult mai tîrziu, spre sfîrșitul Evului Mediu.

Printre cele mai remarcabile personalități care au contribuit la dezvoltarea teoriei suveranității îi putem menționa pe: Sfîntul Toma d'Aquino (1225-1274), care a afirmat că suveranitatea aparține papalității; Jean Bodin (1530-1596) – a atribuit suveranitatea regelui; John Locke (1632-1704) – a pus începutul transmiterii suveranității de la monarh la popor, fiind astfel susținătorul principiului suveranității poporului; Jean Jacques Rousseau (1712-1778) – a dezvoltat teoria suveranității poporului prin prisma contractului social; Charles Montesquieu (1689-1755), care a întemeiat teoria suveranității naționale etc.

Documentar, conceptul modern de suveranitate se afirmă abia în urma încheierii *Tratatelor de pace din Westfalia* (1648) între Spania și Țările de Jos, între împăratul german, Franța și Suedia la sfîrșitul Războiului de 30 de ani, găsindu-și expresia cea mai avansată în *Declarația de Independență* a revoluției americane (1776), în *Declarația Drepturilor Omului și Cetățeanului*,

precum și în Constituțiile Franței din timpul revoluției [8, p. 226].

Referitor la definirea conceptului, în literatura de specialitate nu poate fi atestată o viziune unică. Bunăoară, cercetătorii autohtoni determină suveranitatea ca:

- „dreptul poporului de a hotărî necondiționat în privința intereselor sale și de a le promova și a le realiza în mod nestingherit” [16, p. 89; 5, p. 24];

- „proprietate a puterii de stat de a fi supremă în raport cu alte puteri sociale existente în stat și independentă de puterea oricărui alt stat sau organism (organisme) internațional în limitele principiilor și normelor internaționale unanim recunoscute” [1, p. 29];

- „dreptul suprem al statului de a conduce societatea, de a stabili raporturi cu alte state în baza dreptului internațional și de a-și rezolva probleme interne și externe în mod liber, fără amestecul vreunei puteri străine” [3, p. 158-159] etc.

În doctrina juridică românească, suveranitatea este apreciată ca:

- „dreptul inalienabil al oricărui stat în conducerea societății și în stabilirea raporturilor cu alte țări” [17, p. 62-63];

- „trăsătura generală a puterii de stat, care îi asigură acesteia supremația prin exprimarea și realizarea voinței guvernanților, ca voință obligatorie pentru întreaga societate în condițiile respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor și independența față de orice putere străină” [14, p. 257-258];

- „trăsătura puterii de stat care se exprimă în dreptul acesteia de a se organiza și de a se exercita, de a-și stabili și rezolva problemele interne și externe în mod liber și conform voinței sale, fără nicio imixtiune, respectând suveranitatea altor state, precum și normele dreptului internațional” [9, p. 71] etc.

Așadar, caracteristica comună a definițiilor date suveranității este calificarea acesteia ca drept al statului de a decide liber în treburile sale

interne și externe [6, p. 6]. Un alt criteriu comun este caracterizarea suveranității sub două aspecte – intern și extern, aspectul intern fiind manifestat prin supremația puterii statului asupra populației și teritoriului țării, ceea ce exclude, în principiu, extinderea pe teritoriul său a puterii oricărui alt stat; iar aspectul extern – prin existența independenței politice a statului în relațiile cu alte state [7, p. 413].

Dat fiind faptul că suveranitatea în calitate de atribut al statului a apărut și s-a dezvoltat paralel cu constituirea și dezvoltarea statului și dreptului, noțiunile *stat* și *suveranitate* sînt considerate indisolubile, ele fundamentîndu-se și determinîndu-se reciproc. Astfel, statul nu poate exista fără a dispune de atributul suveranității. În calitate „de putere supremă recunoscută statului, ea implică exclusivitatea competenței sale asupra teritoriului național și independența în ordinea juridică internațională, unde el nu este limitat decît prin propriile sale angajamente” [2, p. 75].

În baza acestui atribut, orice stat din lume, prin intermediul organelor sale abilitate, conduce în interior societatea țării, adoptînd actele normative necesare și urmărind aplicarea lor corectă în viața societății, iar în exterior – are dreptul de a stabili legături diplomatice cu alte state, de a încheia diverse contracte și convenții cu alți subiecți ai dreptului internațional, de a participa la activitatea multiplelor organisme și foruri internaționale și regionale [7, p. 411-412].

Prin prisma celor menționate, suveranității îi sînt recunoscute două componente esențiale: supremația puterii de stat și independența acesteia puteri (în acest sens vorbindu-se de „suveranitatea în stat” și „suveranitatea statului” [10, p. 39]), care se determină și se completează reciproc, fiind inseparabile și indispensabile statului [19, p. 5]. Important este că definirea suveranității numai prin supremație sau numai prin in-

dependență este insuficientă, căci în timp ce supremația evocă însușirea puterii de stat de a fi superioară oricărei alte puteri în raporturile cu populația cuprinsă în limitele frontierelor statului, independența desemnează trăsătura puterii de a nu fi îngădită, în realizarea scopurilor sale, de nicio altă putere din exterior [15, p. 57].

O anumită importanță prezintă în context distincția și corelația dintre asemenea tipuri ale suveranității, precum sînt: *suveranitatea poporului*, *suveranitatea națională* și *suveranitatea de stat*. Referitor la conținutul acestor categorii, în literatura de specialitate [14, p. 256; 15, p. 55-56; 12, p. 92] se precizează:

- *suveranitatea poporului* presupune dreptul poporului de a decide singur asupra sorții sale, de a stabili linia politică a statului și de a forma autoritățile publice, precum și de a controla activitatea acestora;

- *suveranitatea națională* reprezintă dreptul fiecărei națiuni la autodeterminare și la dezvoltare independentă, fie că posedă sau nu organizare proprie a statului (în esență, suveranitatea națională este considerată un principiu fundamental al dreptului internațional [32, p. 57-58]);

- *suveranitatea de stat* constituie una dintre trăsăturile generale ale puterii, care presupune supremația și independența puterii de stat în sfera relațiilor interne și externe.

Din cîte se poate observa, distincția dintre categoriile enunțate este destul de clară. Cu toate acestea, cercetătorii preferă de multe ori să o diminueze. Bunăoară, I. Guceac subliniază în acest sens: „Cu toate că suveranitatea de stat, a poporului și cea națională nu întotdeauna reprezintă unul și același lucru, astăzi aceste sintagme nu pot fi concepute decît în unitate” [12, p. 94].

La rîndul său, G. Vrabie susține că „în perioada constituționalismului modern, deosebirea dintre teoria suveranității poporului și teoria suveranității naționale s-au estompat

în condițiile în care peste tot s-a introdus votul universal, formele democrației directe sau semidirecte putând fi înființate alături de democrația reprezentativă” [20, p. 38].

În viziunea noastră, tipurile suveranității enunțate se deosebesc net între ele, în funcție de diferite criterii, printre care și titularul sau subiectul cărui îi aparțin. În general, se consideră că suveranitatea aparține poporului, care, la rîndul său, o deleghează spre exercitare organelor supreme ale puterii de stat pe întreg teritoriul statului. Cu toate acestea, titular al suveranității rămîne a fi în continuare poporul. Astfel, deținătorilor puterii de stat – guvernanților – li se încredințează, prin sufragiu, nu suveranitatea, care este un atribut inalienabil al poporului, ci exercițiul acesteia [7, p. 417].

Strîns legat de acest moment este problema limitelor suveranității, ceea ce presupune că suveranitatea nu este absolută, incontrollabilă și discreționară. Pe plan intern, suveranitatea este limitată prin constituție, care fixează strict atribuțiile organelor puterii de stat care o exercită, iar pe plan extern, puterea suverană a unui stat este limitată prin puterea analogică a altor state, deoarece toate sînt în mod egal suverane [18, p. 51].

Totodată, V. Pușcaș [19, p. 9] susține că prin „limitarea suveranității” nu se înțelege în niciun caz limitarea puterii poporului. Limitarea nu apare cu privire la popor, ci la competențele de exercitare a suveranității poporului, competențe tradițional oferite statului. Cu atît mai mult această situație este proprie suveranității în plan internațional, caz în care competențele în discuție pot fi exercitate de stat, dar pot fi și delegate de către acesta structurilor comunitare sau exercitate în comun la cele două niveluri: statul și instituțiile internaționale.

Pe marginea acestei problematice, în literatura de specialitate nu s-a ajuns încă la o viziune unică, deoarece teoria suveranității (care în

esență presupune supremația puterii statului în interior față de oricare altă putere) se dezvoltă paralel cu ideile ce argumentează necesitatea limitării puterii în interesul poporului. Respectiv, cercetătorii încearcă să dea răspuns la întrebarea dacă limitarea puterii (prin drept, lege, societate civilă etc.) reprezintă sau nu încălcarea unui atribut important al statului precum este suveranitatea. Adică, dacă exercitarea fără limite (sau arbitrară) a puterii este o manifestare a suveranității; or suveranitatea presupune o exercitare a puterii nelimitată de nimeni și nimic, ceea ce, cu alte cuvinte, este echivalentul arbitrarului [30, p. 22].

Cu unele răspunsuri și argumente importante în acest sens vine cercetătorul I. S. Romanciuk, care se axează în explicațiile sale pe cele trei tipuri ale suveranității, după cum urmează:

1. Suveranitatea a apărut nu ca un produs al gîndirii umane, al activității științifice, ci ca un rezultat al luptei statelor pentru autoprotecție și autodeterminare [21, p. 122]. La început, statul antic nu a cunoscut forțe care să concureze cu puterea lui. În Evul Mediu însă, cu statul au început să concureze Biserica, ideea Imperiului Roman, precum și entitățile feudale mari ale societății. Respectiv, cînd a apărut „oponența dintre puterea de stat și alte puteri”, atunci statul a început să-și impună supremația, dreptul său la putere, numit și suveranitate” [21, p. 123]. În cadrul teoriei suveranității, de la început s-a pus accentul pe situația specială a guvernanților față de cei guvernați. De aici a apărut ideea conferirii deplinei puteri în stat unei singure persoane, față de care celelalte „puteri” se află în subordonare (doctrina suveranității monarhice), cea mai exemplificativă fiind în acest sens afirmația lui Ludovic al XIV-lea – „Statul sînt eu”.

O asemenea teorie a plasat în prim-plan, în înțelegerea statului, nu principiul majorității, ci pe cel al unității; nu interdependența reci-

procă, ci ideea dominării unilaterale și necondiționate a voinței unice asupra tuturor în stat [27, p. 55]. Anume în corespundere cu această formulă suveranitatea a devenit o trăsătură distinctă a statului, identificată pentru prima dată de către J. Boden, care a apreciat-o ca „o putere nelimitată și necondiționată” [28, p. 241]. Prin urmare, această teorie, la o primă vedere, nu admite posibilitatea existenței concomitente a suveranității statului și a unor limite reale ale acesteia, adică impune fie recunoașterea suveranității statului (inclusiv a poporului), fie recunoașterea necesității existenței unor limite reale ale acesteia [30, p. 24].

2. În timpul luptei împotriva absolutismului și a autoritarismului, a fost formulată o teorie opusă celei expuse – concepția suveranității democratice (populare), potrivit căreia puterea dominantă în stat îi aparține poporului, celelalte puteri avînd un caracter derivat [21, p. 123]. La o primă vedere s-ar părea că această teorie, în baza caracterului său democratic, admite posibilitatea existenței suveranității și a limitării puterii de stat, întrucît aceasta derivă din puterea poporului, care la rîndul său este indivizibilă și nu poate fi limitată, fapt ce corespunde ideal construcției suveranității puterii supreme. La o analiză atentă însă, susține I.S. Romanciuk, această concepție este una incorectă și nereușită, deoarece, în primul rînd, apartenența puterii și exercitarea acesteia de către popor este o ficțiune, o inventare a unei puteri care nu a existat niciodată, întrucît poporul nu poate fi determinat nici calitativ, nici cantitativ. Respectiv, exercitarea puterii de către un subiect care nu poate fi determinat (nedeterminat) este de asemenea imposibilă. În același timp, termenul „popor” este utilizat de către putere mai mult pentru a crea o iluzie a limitării sale. Astfel sînt camuflate acțiunile de implementare a deciziilor elitei de la guvernare [30, p. 24].

În acest sens, cercetătorii susțin

că în esență construcția „suveranitatea poporului”, ca și „exercitarea nemijlocită de către popor a puterii sale”, este o ficțiune, care îndeplinește funcția de legitimare în statul democratic. Aceasta este un echivalent democratic al monarhului-suveran. Poporul este văzut astfel ca deținătorul și sursa puterii de stat. Ideea suveranității poporului este utilizată în documentele politice, cu scopul de a crea efectul legitimității puterii de stat, de a accentua caracterul derivat al suveranității de la popor, acesta fiind văzut ca o sursă sacră a puterii. Poporul este privit, de obicei, ca un întreg „colectiv”, fapt ce permite perceperea voinței unei părți a societății create politic ca voință unică a întregului colectiv (popor) [23]. Prin urmare, conchide I. S. Romanciuk, expresia „poporul – deținător al suveranității” este incompatibilă cu teoria contemporană a constituționalismului, a limitării puterii politice publice prin instituția drepturilor omului [30, p. 24].

Aceasta deoarece, **în primul rând**, suveranitatea nu poate aparține poporului, dacă aparține statului ca formă de organizare a puterii politice ce nu coincide cu poporul. Noțiunea de suveranitate înseamnă calitatea supremă a puterii; calitate deținută de puterea de stat, iar acolo unde există putere de stat este posibilă doar suveranitatea de stat [26, p. 73]. Dacă poporul este deținătorul suveranității, atunci trebuie recunoscut fie că elementul instituțional al statului (organizarea puterii suverane) și poporul sînt una și aceeași, fie că există două suveranități – a poporului și a statului, ceea ce contrazice însăși esența suveranității. Prin urmare, elementul instituțional al statului (organizarea puterii supreme) nu admite existența unei alte suveranități în afară de suveranitatea statului [30, p. 25].

În esența sa, suveranitatea poporului este o construcție din teoria utopică a lui J.J. Rousseau, care opune guvernul ca aparat al puterii de stat cu statul ca totalitate

a cetățenilor, care își soluționează (prin intermediul democrației directe) principalele probleme politice. Doar în utopia lui Rousseau poporul există ca „deținător al suveranității”: cînd activează adunarea poporului, împuternicirile aparatului de stat se suspendă. O asemenea construcție respinge însăși ideea limitării puterii politice supreme prin libertatea cetățenilor, adică ideea constituționalității puterii. „Suveranitatea poporului” presupune o putere supremă (a poporului) nelimitată. În acest caz, libertatea individului este substituită prin libertatea întregului „colectiv” politic – poporul [30, p. 25].

În acest sens, Rousseau susține că „poporul în sistemul reprezentativ este liber doar în timpul alegerii reprezentanților în parlament; după alegerea acestora poporul devine rob, devine nimic; cum numai poporul își desemnează reprezentanții, el nu mai este liber, el nu mai există” [31, p. 220-222]. Respectiv, și alți savanți au recunoscut caracterul fictiv al teoriei suveranității poporului. Aceasta a fost catalogată ca o ficțiune și de către Edmund Burke, potrivit căruia „poporul este un număr de oameni care nu poate constitui o persona unică, care acționează ca o singură persoană. Este o ficțiune artificială și voința majorității care stă la baza unui șir de idei despre putere și lege” [24, p. 341].

În al doilea rând, trebuie luat în considerație faptul că în statul de drept democratic (anume în asemenea stat este pe larg utilizată construcția *suveranitatea poporului*), poporul ca „sursă a puterii statului” se manifestă nu doar în calitate de un întreg, dar și ca o totalitate de cetățeni distincți, care dispun de drepturi și libertăți naturale și inalienabile. Fiecare cetățean dispune de o libertate inalienabilă față de popor ca un întreg, față de majoritatea care formează voința politică și față de stat (organizarea puterii suverane) care exprimă această voință. În acest sens, drepturile omului și cetățeanu-

lui semnifică protecția juridică a individului față de arbitrariul majorității, de „suveranitatea poporului” și față de orice absolutism. În special, o asemenea protecție este asigurată de către jurisdicția constituțională, care are dreptul să recunoască nevalabile (neconstituționale) legile adoptate de organele reprezentative ale poporului. Acest lucru se justifică într-un stat democratic prin aceea că valoarea supremă într-un asemenea stat este persoana, drepturile și libertățile acesteia, dar nu voința poporului – chiar dacă aceasta este exprimată în legi sau prin intermediul referendumului [29, p. 562-564]. În lumina celor menționate, se consideră că concepția suveranității democratice nu numai că este incompatibilă cu limitarea puterii, ci pur și simplu este o scornire ce nu a putut, nu poate și nici nu va putea niciodată să fie realizată [30, p. 25].

3. În consecință, a apărut o altă idee care privește suveranitatea în baza teoriei voinței imanente a statului. Din acest punct de vedere, suveranitatea este concepută ca o calitate a voinței autonome și independente a statului; este o exprimare a individualității și a caracterului de sine stătător al statului. Suveranitatea în acest sens nu presupune lipsa limitelor, ci capacitatea voinței statului de a se autodetermina și autolimita juridic prin instaurarea ordinii de drept, în baza căreia activează statul în ansamblul său. Altfel spus, suveranitatea presupune un atribut al puterii de stat, în baza căreia aceasta are capacitatea exclusivă de a se autodetermina și autoobliga juridic. Din acest punct de vedere, suveranitatea deja nu mai este o calitate a unor elemente din sistemul guvernării statale, care dispun de o anumită poziție privilegiată, ci o însușire a statului în întregime. Aceasta reprezintă teoria suveranității de stat care astfel se opune atît teoriei suveranității poporului, cît și teoriei suveranității monarhice [21, p. 125-126].

Generalizînd aceste momente,

I.S. Romanciuk conchide inexistența unei asemenea noțiuni precum „suveranitate limitată”, deoarece suveranitatea fie este, fie nu este. Totodată, în viziunea sa, nu se poate vorbi despre existența reală a unei puteri suverane care este, trebuie sau poate fi limitată (prin drept, lege, societate civilă etc.), în acest sens existînd o legitate: dorința puterii de a-și extinde influența asupra tuturor, deoarece este suverană, iar în cazul în care îi impunem anumite limite, ea își pierde calitatea de a fi suverană. Prin urmare, atunci cînd politicienii spun că ei doar exercită puterea suverană a poporului, ei mint la fel cum o fac și atunci cînd afirmă că puterea suverană a statului este limitată de lege [30, p. 26].

Toate cele expuse au determinat cercetătorii să recunoască că suveranitatea poporului reprezintă o ficțiune juridico-constituțională de legitimare, deoarece suveranitatea în sens politic desemnează calitatea supremă a puterii politice, nesupunerea acesteia oricăror altor puteri, existente atît în interior, cît și în exteriorul țării. În sens juridic însă, suveranitatea de stat exclude caracterul nelimitat al puterii politice, presupunînd o anumită restrîngere a acesteia [26, p. 73].

Respectiv, în literatura de specialitate se afirmă că dispozițiile referitoare la suveranitatea națională (poporului), consacrate în constituțiile multor state, sînt construite prin folosirea ficțiunii juridice [23] (un procedeu de tehnică juridică cu ajutorul căruia se recunoaște că un fapt inexistent în realitate există, și invers, un fapt ce există ca fiind inexistent [11, p. 49]).

Exemplificative în acest sens pot fi dispozițiile din Constituția Spaniei (art. 1 alin. (2)), care stabilesc: „Suveranitatea națională aparține poporului spaniol, de la care emană prerogativele statului” [4].

Interpretînd aceste prevederi, I. V. Kim precizează că ele reprezintă o ficțiune juridică complexă, deoa-

rece: în primul rînd, noțiunea „suveranitate națională” este utilizată cu sensul de „suveranitate de stat”; în al doilea rînd, „prerogativele statului” emană de la organele acestuia; în al treilea rînd, „suveranitatea națională” în sensul de „suveranitate de stat” este un atribut al statului, care în realitate este exercitat de către autoritatea/autoritățile supreme ale puterii de stat; în al patrulea rînd, purtătorii ai suveranității de stat pot fi diferiți subiecți (monarhul, președintele, parlamentul, elita politică etc.), dar nicidecum poporul [25, p. 27-28].

Concluzii. În încercarea de a formula unele concluzii relevante, vom sublinia că atît timp cît noțiunile de „suveranitate națională”, „suveranitate a poporului” și „suveranitate de stat” sînt definite și delimitate clar, nu este corect a le confunda, combina și substitui, întrucît acest fapt creează doar confuzii. Respectiv, acest fapt ar fi bine-venit și pentru construcția corectă a suveranității ca ficțiune juridico-constituțională, moment apreciat ca inevitabil în realitatea contemporană. În acest sens, în doctrină [23] se subliniază esența ideologică profundă și valoarea practică a ficțiunii juridico-constituționale în discuție, deoarece caracteristicile suveranității poporului, orientate spre negarea semnificației teoretice și practice a principiului în cauză, pot duce la încălcarea sistemului internațional de valori democratice. Principiul suveranității poporului reprezintă o exprimare concentrată a experienței sociale și conține un anumit nivel de relativitate, necesară pentru armonizarea juridică a realității. De realizarea practică a acestuia depinde stabilitatea, legalitatea și ordinea de drept în stat și în societate.

Referințe bibliografice

1. Arseni Al. Suveranitatea națională de la construcție teoretică la realizare practică. Chișinău: CEP USM, 2013.

2. Avornic Gh. Teoria generală a dreptului. Ediția a II-a. Chișinău: Cartier, 2004.

3. Cârnaț T. Drept constituțional. Ediția a II-a. Chișinău: “Print-Caro”, 2010.

4. Constituția Regatului Spaniei, din 27 decembrie 1978 [resurs electronic] <http://constitutii.wordpress.com/2013/01/15/constitutia-regatului-spaniei/>.

5. Constituția Republicii Moldova: comentariu. Chișinău: Arc, 2012.

6. Costachi Gh., Hlipcă P. Abordarea teoretică a conceptului „suveranitate de stat”. În: *Legea și Viața*, 2008, nr. 7.

7. Costachi Gh., Hlipcă P. Organizarea și funcționarea puterii în statul de drept. Ediția a II-a. Chișinău: S.n., 2011.

8. Covaci L., Rădulescu D. Conceptul suveranității în pragul secolului XXI. În: *Analele Universității Creștine „Dimitrie Cantemir”*, Seria Drept. București, 1999.

9. Deleanu I. Drept constituțional și instituții politice. Vol. I. București: Editura Europa Nova, 1996.

10. Deleanu I. Drept constituțional și instituții politice. Vol. II. Iași: Editura Fundației ”Chemarea”, 1993.

11. Grigore M. Tehnica normativă. București: C.H. Beck, 2009.

12. Guceac I. Suveranitatea națională a Republicii Moldova în perspectiva integrării europene. În: „Suveranitatea și structura de stat în condițiile țărilor plurietnice”, Materialele Conferinței internaționale desfășurate la Chișinău (22-23 septembrie 2006). Chișinău: Tipografia „Balacron” SRL, 2006.

13. Hinsley F. H. Suveranitate. Traducere de A. Fekete și O. Ursa. Chișinău: Î. E.-P. „Știința”, 1998.

14. Iancu Gh. Drept constituțional și instituții politice. Ediția a III-a. București: Editura Lumina-Lex, 2005.

15. Muraru I., Tănăsescu E. S. Drept constituțional și instituții politice. Ediția 12, vol. II. București: C. H. Beck, 2006.

16. Negru B., Negru A. Teoria generală a dreptului și statului. Chișinău: Bons Offices, 2006.

17. Popa N. Teoria generală a dreptului. București: Editura Actami, 1992.

ROLUL JUSTIȚIEI ÎN ASIGURAREA LEGALITĂȚII CA SUBIECT DE CERCETARE ȘTIINȚIFICĂ

Petru RAILEAN,
doctor în drept

SUMMARY

In general, the issue of the role of justice ensuring legality in the rule of law has already been studied more or less detailed legal doctrine being exposed important ideas on its edge. In this article we propose an evaluation in a concise formulation of the level of scientific research of the subject our specialized literature scientific area and other states, to argue the opportunity and the importance continue their development in other scientific investigations.

Keywords: justice, legality, doctrine, scientific research.

REZUMAT

În linii generale, problematica rolului justiției în asigurarea legalității în statul de drept a fost deja cercetată mai mult sau mai puțin detaliat în doctrina juridică, fiind expuse importante idei pe marginea acesteia. În prezentul articol ne propunem realizarea unei evaluări într-o formulă concisă a gradului de cercetare științifică a subiectului în literatura de specialitate din Republica Moldova și în arealul științific al altor state, pentru a argumenta oportunitatea și importanța dezvoltării lor continue în cadrul altor investigații științifice.

Cuvinte-cheie: justiție, legalitate, doctrină, cercetare științifică.

Introducere. În prezent, în contextul noilor condiții democratice, este de necontestat faptul că un rol distinct în cadrul mecanismului de asigurare a legalității într-un stat îi revine justiției. În același timp, este la fel de evident că calitatea și eficiența acestei contribuții depind în mod substanțial de însăși calitatea organizării și funcționării justiției în ansamblu.

Din această perspectivă, pentru aprecierea rolului justiției în contextul dat, sînt relevante următoarele aspecte:

- conturarea rolului puterii judecătorești în statul de drept, prin prisma principiului separației puterilor în stat,

- evidențierea valorii controlului judiciar ca principal mijloc de asigurare a legalității,

- identificarea condițiilor de care depinde calitatea actului de justiție într-un stat de drept,

- conturarea rolului distinct al justiției constituționale în asigurarea legalității constituționale (constituționalității).

În linii generale, toate aceste aspecte au fost deja abordate mai mult sau mai puțin detaliat în doctrina juridică, fiind expuse importante idei pe marginea lor. În cele ce urmează vom prezenta într-o formulă concisă gradul de cercetare științifică a momentelor în cauză atît în literatura de specialitate autohtonă, cît și în arealul științific al altor state, urmărind prin aceasta argumentarea oportunității și importanței dezvoltării lor continue în cadrul altor investigații științifice.

Discuții și rezultate obținute.

Referindu-ne nemijlocit la rolul puterii judecătorești în statul de drept, precizăm că în majoritatea demersurilor științifice contemporane s-a pus accentul pe particularitățile acesteia, statutul ei de putere independentă și rolul distinct în sistemul separației puterilor în stat.

Vorbind despre doctrina juridică rusă, menționăm ca relevante în acest sens lucrările semnate de către: E. B. Ambrosimova ("Судебная власть в Российской Федерации: система и принципы")

18. Popa V. Dreptul public. Chișinău: Editura Academiei de Administrare Publică, 1998.

19. Pușcaș V. Conceptul și conținutul suveranității. În: „Suveranitatea și structura de stat în condițiile țărilor plurietnice”, Materialele Conferinței internaționale desfășurate la 22-23 septembrie 2006. Chișinău: „Balacon” SRL, 2006.

20. Vrabie G. Integrarea europeană și suveranitatea de stat. În: Justiția Constituțională, 2006, nr. 1.

21. Алексеев Н.Н. Очерки по общей теории государства. Основные предпосылки и гипотезы государственной науки. Москва, 1919.

22. Денчук Е. Конституционный строй Республики Молдова и Украины (сравнительно-правовой анализ). Кишинэу: И. П. Ф. Центр. Тип., 2005.

23. Ильина Е.В. Народный (национальный) суверенитет как правовая фикция. В: Современные научные исследования и инновации, 2011, № 7 [Электронный ресурс]: <http://web.snauka.ru/issues/2011/11/4994>.

24. История политических и правовых учений / под ред. О.Э. Лейста. М.: Статут, 2004.

25. Ким Ю.В. Природа фикций в конституционном праве. В: Социогуманитарный вестник, 2008, №2.

26. Конституция Российской Федерации: Проблемный комментарий / В.А. Четвернин [и др.]; рук. авт. кол. и отв. ред. В.А. Четвернин. М.: Б.и., 1997.

27. Коркунов Н.М. История философии права. СПб., 1915.

28. Коркунов Н.М. Лекции по общей теории права. СПб., 1914.

29. Проблемы общей теории права и государства: учебник. Под общ. Ред. В.С. Нерсесянца. Москва, 1999.

30. Романчук И.С. Принципы методологического индифферентизма как основание исследования суверенитета. В: Вестник ЮУрГУ, 2010, №5.

31. Руссо Ж.-Ж. Об общественном договоре, или Принципы политического права. Трактаты. М.: Б.и., 1969.

32. Конуров А.И. Суверенитет как политико-правовой феномен. В: Армия и общество, 2012, № 1.